

ПРВА КОНФЕРЕНЦИЈА (ЗАСЕДАЊЕ) НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОГ ОДБОРА ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ

1. *Политичко стање на Косову и Метохији у току 1943. године и припреме I заседања.* — После упознавања са радом и материјалима I заседања АВНОЈ-а у Обласном комитету КПЈ за Косово и Метохију било је договора о потреби оснивања Обласног народноослободилачког одбора, који би руководио градским и сеоским народноослободилачким одборима који су илегално или полулегално радили на подручју Области. Појачан терор окупатора и домаћих издајника на почетку 1943. године нанео је тешке губитке Обласном комитету и организацијама КПЈ и народноослободилачком покрету у том периоду, прекинуо је та размишљања и договоре и одложио их за повољније прилике.

То потврђује и Павле Јовићевић, најпре члан а затим секретар ОК КПЈ у ратном периоду: „Прво заседање АВНОЈ-а имало је знатан одјек и на Косову и Метохији. Под његовим утицајем у Обласном комитету КПЈ се формирало мишљење о потреби организовања Обласног народноослободилачког одбора, који би обједињавао и усмеравао рад народноослободилачких одбора и популарисао народноослободилачки покрет у масама. Међутим, тешка ситуација која је настала крајем 1942. године, са појачаним прогонима и терором фашиста против антифашистички расположених маса и чланова КПЈ и њихове организације и упоришта — омела је реализацију такве замисли за дуже време” (1).

Од почетка 1943. године па скоро све до капитулације Италије окупатори су се са несмањеном жестином обрачунавали са активистима и припадницима НОП-а, тако да је то био најтежи период у народноослободилачком рату на Косову и Метохији.

После реакције и удара окупатора у току зиме 1942/43. године и по народноослободилачким одборима. њихов број се смањило са 81, у којима је било 367 одборника. на 30 са 160 одборника. У 1943. години активно раде и народноослободилачки одбори у шиптарским селима на Косову (Сојево, Сазлија, Црнило и др.).

Партизански одреди који су у току 1943. године деловали на Косову и Метохији („Зејнел Ајдини”, „Емин Дураку”, Шарпланински и Карадачки одреди) вршили су значајан политички утицај на теренима где су се на-

(1) Чланак Павла Јовићевића: „Прво заседање Обласног народно-ослободилачког одбора”, објављен у књизи „Косово и Метохија 1943—1963. године”.

лазили или пролазили и вршили акције, али су трпели и знатне губитке. Почетком 1943. године стрељани су од стране окупатора секретар Обласног комитета Боро Вукмировић — „Црни” и чланови Рамиз Садiku и Александар — Аца Маровић, а у ноћној заседи погинуо је Станко Бурић (а крајем 1942. године Емин Дураку). Ланац губитака и дефанзиве организација НОП-а прекида се половином 1943. године, после доласка на Косово и Метохију друга Светозара Вукмановића — „Темпа”, делегата ЦК КПЈ и Врховног штаба НОВ Југославије, који у директивном писму ⁽²⁾ указује да због тешке политичке ситуације у Области треба извлачити људство и стварати партизанске одреде на суседним теренима, као и капитулацијом Италије, када многи почињу да сумњају у моћ и победу фашизма, и када долази до слабљења позиција окупатора и до већег прилива у партизанске одреде.

После капитулације Италије настаје даље диференцирање у шиптарским масама — још један део прелази на антифашистичке позиције, добар део остаје по страни, а један део и даље, до краја рата, подржава окупатора. Ова оцена односи се само на политичка кретања код шиптарских маса на подручју које је било под италијанском окупацијом. У то време, као и од почетка рата, шиптарске масе на територији окупираној од стране Бугара биле су незадовољне и показивале су велику резервисаност према бугарском окупатору. На подручју Косовске Митровице, Вучитрна, Подујева и у околини окупатор је покушао да врши неку „поделу власти” између Срба и Шиптара. Зато су тамо стално померане и успостављане неке „граничне” линије. И поред резервисаности српских и дела шиптарских маса према политици окупатора на почетку рата, немачки окупатор је касније, у појединим периодима, успевао да врши мобилизацију дела и једних и других за своје циљеве, чему су нарочито погодвали четнички и балистички погроми, паљевине и злочини у неким селима „граничног” региона.

У том периоду српске и црногорске масе, нарочито на подручју које је дотле било под италијанском окупацијом, углавном се учвршћују на антифашистичким позицијама и све се више манифестује њихова спремност на оружану борбу у местима где су активно деловале организације НОП-а. Све мање је трагова и утицаја четничког позадинског покрета (изузев на подручју северно од Косовске Митровице, где делују и активне четничке формације).

После капитулације Италије, и поред тога што многи активисти одлазе у партизанске одреде, јавља се извесан полет на обнављању и стварању народноослободилачких одбора.

После периода најтежа реакције на почетку и у току 1943. године, у јесен исте године настаје преломни моменат у организовању оружане борбе на Косову и Метохији. Тек после капитулације Италије почеле су се шире остваривати директиве ЦК КПЈ, да снаге са Косова и Метохије треба извлачити на суседне терене и тамо ствараги партизанске одреде ⁽³⁾.

(2) Писма Светозара Вукмановића — „Темпа” од 28-V и 2-VI 1943 године — Покрајински завод за историју — Приштина — докуменат бр. 182 и 143

(3) Писма Светозара Вукмановића — „Темпа” од 28. V и 2-VI 1943. год. — Завод за историју Приштина — док. бр. 182 и 143.

У овом периоду оружана борба на Косову и Метохији добила је масовнији и организованији карактер. Тако је крајем 1943. године у партизанским батаљонима и одредима већ било око 600 бораца. Иако су ове партизанске јединице оперисале углавном ван Косова и Метохије, њихово формирање било је од великог значаја, а посебно зато што су крајем 1944. године то била језгра за формирање бригада НОВ Југославије на Косову и Метохији.

Све то треба посматрати и у светлости преломних догађаја на источном и другим фронтовима, где су снаге антифашистичке коалиције односиле крупне победе, у светлости победоносног обрачуна народноослободилачке војске Југославије са снагама реакције и у светлости далекосежних одлука II заседања АВНОЈ-а. Сви ти догађаји, и развој политичке ситуације на Косову и Метохији после капитулације Италије, погодовали су да се оствари замисао о одржавању обласне конференције, на којој би био изабран Обласни народноослободилачки одбор.

Политичко стање крајем 1943. године на Косову и Метохији, које претходи конференцији Обласног народноослободилачког одбора, види се из писма Покрајинског комитета КПЈ за Космет које је 31. I 1944. године упућено Централном комитету КП Југославије ⁽⁴⁾.

Припреме за сазивање Обласне конференције отпочеле су у то време у Обласном комитету КПЈ и Главном штабу НОВ Југославије за Косово и Метохију односно обављали су их другови који су се налазили у седишту ових руководства. У току припрема они су сазнали преко радио-станице „Слободна Југославија“ за II заседање АВНОЈ-а и његове одлуке.

29. новембра 1943. године на II заседању АВНОЈ-а удзрени су темељи нове државе — социјалистичке Југославије, а кроз федеративно уређење нове државе пронађен је најпогоднији облик решења националног питања на бази равноправности свих народа. Са том и другим значајним одлукама АВНОЈ-а, као и проглашавањем равноправности националних мањина које живе на подручју Југославије — у ствари је пружена гаранција свима да нема повратка на старо, да нема ноционалне неправедности, угњетавања и израбљивања у новој државној заједници. Због недостатка веза и тешке ситуације у то време делегати са Косова и Метохије нису узели учешћа на II заседању АВНОЈ-а.

Као што је већ поменуто, на основу ранијих договора, Обласни комитет КПЈ и Главни штаб НОВ и ПОЈ за Косово и Метохију отпочели су крајем 1943. године и непосредне припреме за сазивање Обласне конференције. Осим тога, Павле Јовићевић, један од учесника у припремама спомиње и привремени одбор.

„У септембру 1943. године формиран је привремени Обласни народноослободилачки одбор, чији је задатак био да подстиче рад на формирању нових народноослободилачких одбора, да правилно усмерава њихову активност, популарише народноослободилачки покрет у масама и покреће их у борбу против окупатора и њихових сарадника... Да би се масама јасније указало на перспективе блиске победе и оцртале контуре нове власти, Обласни комитет КПЈ је све више увиђао потребу да се одржи шира кон-

(4) Писмо КПЈ за Космет и ЦК КПЈ — док бр. 14819—16 у Институту за изучавање радничког покрета Југославије, Београд.

ференција представника народа свих срезова Косова и Метохије — Шиптара, Срба и Црногораца, на којој би се формирао Обласни народноослободилачки одбор. Привремени Обласни народноослободилачки одбор подстицао је рад народноослободилачких одбора у градовима и селима, али није био довољно афирмисан као представнички политички орган народа Косова и Метохије у борби против фашизма. Зато је требало формирати народноослободилачки одбор за Косово и Метохију на широј конференцији, која би представљала политички догађај и имала шири одјек код маса" (5).

У ствари, закључак о сазивању Обласне конференције за избор Обласног народноослободилачког одбора донет је на VI покрајинском саветовању Комунистичке партије за Косово и Дукаћин (6), које је одржано 3, 4. и 5. новембра 1943. године на Шар-планини (у партизанским колибама у штрбачкој шуми — на северним падинама планине, изнад села Готовуше и Штрпца). У низу задатака за успешнији развој народноослободилачке борбе у резолуцији са тог саветовања се истиче:

„Наставити са формирањем НОО, а затим предузети сазивање шире конференције ради стварања заједничког НОО за читаво Косово и Дукаћин. При томе водити рачуна да на конференцији узму учешћа одлучни људи представници свих политичких струја и сталеза, а који стоје одлучно на позицијама борбе против окупатора. На тај начин створиће се јединствено политичко тело које ће бити политички представник у данашњој народноослободилачкој борби на Косову и Дукаћину и припремити општи оружани устанак против окупатора и његових слугу. Популарисати парољу истинске демократске власти и парољу да данашња народноослободилачка борба доноси потпуну слободу, независност и право на самоопредељење свих народа.”

И даље: „По питању НОО припремити и формирати заједнички НОО за читаво Косово и Дукаћин. Њему онда помоћи да би могао што успешније спровести задатке по питању народноослободилачке борбе и повезивању свих одбора који су досад створени као и стварати нове свуда где их до сада није било. При раду у НОО комунисти морају бити пример у сваком послу како би својим радом извојевали руководећу улогу наше Партије у НОО” (7). На овом саветовању био је утврђен и термин за сазивање оснивачке конференције за формирање народноослободилачког одбора за Косово и Метохију.

Одмах после саветовања, због немогућности даљег опстанка на Шар-планини, седиште Покрајинског комитета КПЈ и Главног штаба НОВ и ПО Југославије за Косово и Метохију премешта се са Шаре у околину Баковице (Малесија), где је ојачао партизански одред.

(5) Чанак: „I заседање Обласног народноослободилачког одбора” у књизи „Косово и Метохија 1943—1963. године”.

(6) Уместо назива Метохија на VI новембарском саветовању Комунистичке партије за Косово и Метохију, 1943. године, био је прихваћен термин Дукаћин. Он је био у употреби 5—6 месеци, па је после примедбе ЦК КПЈ напуштен и вратило се на ранији назив Метохија.

(7) Из резолуције са VI Покрајинског саветовања Комунистичке партије за Косово и Дукаћин — Завод за историју — Приштина, докуменат број 202.

Развој спољне и унутрашње, као и локалне политичке ситуације погодовао је организовању једног оваквог скупа. Посебно је било значајно да на овај скуп дођу утицајни људи из редова свих националности, а посебно шиптарске, како би конференција имала што већи одјек у шиптарским масама и како би позитивно деловала на што шире укључивање маса у борбу против окупатора.

У вези са припремама за Обласну конференцију посебно одговорне задатке добиле су партијске организације Призрена и Баковице, а нарочито Баковице, јер је требало да прихвате све делегате са терена и упуте их групно на слободну територију — у Малесију, где је требало да се одржи конференција. Исти задатак имали су и по завршетку конференције да учесницима обезбеде услове за повратак.

2. *1 заседање Народноослободилачког одбора за Косово и Метохију и његов значај и одјек.* — Конференција је одржана у селу Буњај, које се налази недалеко од Тропоје на територији Северне Албаније, у непосредној близини југословенско-албанске границе. У суседном селу Грији било је седиште Обласног комитета КПЈ и Главног штаба НОВ Југославије за Косово и Метохију, а у нешто удаљенијем селу Деги налазио се заједнички одред југословенско-албанских партизана (у чијем саставу су била два батаљона партизана „Бајрам Џури“ из Метохије и Косова и батаљон „Пёрлат Рецели“ албанских партизана из Скадра и околине).

На конференцију је био позван 61 делегат, а било је присутно 49 делегата, од тога по националном саставу 43 Шиптара, 3 Црногорца и 3 Србина. Народноослободилачки одбори из неких рејона нису могли да пошаљу своје делегате због терора, несигурности путовања и непроходности окупаторских граница (Косовска Митровица, Ѓџилане). Из истих разлога нису могли да учествују ни представници косовских батаљона из Јабланице и Црне Траве. Тако је конференција, још на почетку, на предлог верификационог одбора, уважила разлоге за одсуство Али Шукрије, Милана Зечара и Ђџами Ниманија (јер су се налазили на положајима у јединицама) и признала им право чланова одбора. Том приликом прочитана су њихова писма у којима је наглашено да се саглашавају са закључцима конференције. На заседању је било присутно 14 делегата народноослободилачких одбора из Малесије (са територије Северне Албаније) и један делегат из Плава ⁽⁸⁾.

Може се запазити и изузетно малобројно учешће Срба и Црногораца на Обласној конференцији (заседању), где учествују само три Србина и три Црногорца, делегати народноослободилачких одбора са терена и из политичких руководства, а не учествује нико из косовско-метохијских парти-

(8) Према томе, скоро једна трећина делегата на овој конференцији била је са територије Албаније. А то се понавља и у саставу изабраног Обласног народноослободилачког одбора.

занских батаљона који су били у борбеним формацијама на удаљенијим теренима (два батаљона у југоисточној Србији и др.). Уопште је малобројно учешће делегата са Косова (и Срба и Шиптара), иако је мрежа НОО тамо била развијенија.

Конференција је одржана у кући Сали-Мана, барјактара Краснића, који је иначе био антифашистички расположен, а његов је син Јах Салихи припадао групи партизана из Малесије. Сам рад конференције обезбеђивале су јединице заједничког партизанског одреда а на заседању је учествовао и командант овог одреда, Садик Бактеши, као делегат батаљона „Перлат Реџеџи“.

Конференција је отпочела са радом 31. XII 1943. године, а завршила рад 2. I 1944. године. Радило се углавном ноћу.

Према записнику заседање је имало два дела — свечано-политички и радни. Свечана седница је почела 31. децембра у 7 сати увече. Иницијативу за отварање заседања узео је Џевдет Дода, делегат I косовско-метохијске ударне бригаде. Он је, како је тада било уобичајено, предложио најпре почасно председништво, а затим радно председништво у које су ушли: Зеџирија Реџа, председник, и још 6 делегата (чија се имена из тада разумљивих разлога не спомињу⁽⁹⁾).

Потом је председавајући дао реч Фадиљу Хоџи, који је поздравио конференцију у име Главног штаба НОП и ПОЈ за Косово и Метохију, и између осталог рекао: „Ми не признајемо ни један фашистички акт, нити њихову власт. Будућност нашег народа биће зајемчена једино непоштеном борбом против фашистичког окупатора уз помоћ великог антифашистичког блока, у сарадњи са народноослободилачком војском Југославије раме уз раме са народноослободилачком војском Албаније, као и са победоносним блоком наших савезника: руских савезника, Енглеске и Америке. Започели смо борбу са малим партизанским четатама, а данас већ имамо јаке чете и више батаљона. У сарадњи са братским и суседним македонским народом формирали смо I Косметску ударну бригаду⁽¹⁰⁾.“

Затим је Павле Јовићевић, секретар Покрајинског комитета КПЈ, одржао поздравни говор у име ПК КПЈ, и између осталог рекао: „Народноослободилачка војска и партизанске јединице имају само једну платформу: борба против окупатора, његових слугу и борба за протеривање окупатора из наше земље... То значи да наша Партија неће престати са борбом све док народима не буде дата пуна слобода без мешања са стране и остварење правде какву народ жели. Ми се боримо за слободу, наш је циљ јасан и непроменљив. Борба без обзира на услове све до коначне победе. Ми се нећемо одрећи својих основних начела: право свих народа на самоопредељење до отцепљења и сједињења са другим народима, али нећемо исто тако допустити непријатељима народа да се користе у своме интересу овим принципима и да као народ у средњем веку обезбеде ropство и пораз уместо слободе и независности... За нашу победу, извојевање

(9) Према записнику, који је објављен у листу „Слобода“ у броју 12, 13 и 14. од 1943—1944. године, који је један од докумената о току заседања — Покрајински завод за историју — док бр. 1316.

(10) „Слобода“ бр. 12, 13 и 14. од 1943—1944. год., стр. 9. и 10. Завод за историју — документ бр. 1316.

слободе да би нашем народу постала јасна његова будућност, јемство су Атлантска повеља, Московско-техеранска конференција и наша борба" (11).

У име ОК СКЈ-а за Косово и Метохију конференцију је поздравио Џафер Вокши, у име Антифашистичког фронта жена Сабрија Вокши, а у име народноослободилачког одбора Краснића (12) делегат Мемет Барјактари. После њих говорио је изасланик енглеске мисије код Главног штаба Народноослободилачке војске за Космет, енглески капетан (чије име није забележено у записнику) и рекао следеће: „Пре свега желим да вам се захвалим на позиву за ову конференцију. После мог доласка у овај крај имао сам додира са људима различитих политичких схватања. Убрзо сам дошао до уверења, да је народноослободилачки одбор једини који се бори против заједничког непријатеља, против фашизма. Политика Бали Комбтара је седети, чекати и борити се на страни окупатора против народноослободилачког одбора. Они говоре о „етничкој Шћипнији“, али они не знају шта тиме желе да кажу. Они тврде да је народноослободилачки одбор комунистички. То је чиста лаж. Доставио сам о томе извештај моме главном штабу. Молим вас да наставите борбу за вашу слободу и независност. Обећавам вам за ову борбу пуну помоћ савезника" (13). Последњи је на овој седници говорио Џевдет Дода, у име I македонско-косовске бригаде и упознао присутне са успесима које је извојевала бригада у борби против немачко-бугарског окупатора и издајника у Кичеву и Дебру.

Пре закључења свечане седнице он је предложио да се упуте поздравни телеграми НКОЈ-у, АВНОЈ-у, Врховном штабу НОВ и ПОЈ, Главном штабу народне војске Албаније, Народноослободилачком одбору Албаније, Главном штабу НОВ и партизанских одреда за Косово и Метохију, ПК-ту КПЈ за Косово и Метохију (14). Пошто је конференција са одушевљењем прихватила предложени текст телеграма, Зеџирија Реца је после тога предложио дневни ред за сутрашњи дан рада конференције. Затим је свечана седница била закључена у један сат после поноћи.

Прва радна, редовна седница Народноослободилачког одбора за Косово и Метохију била је одржана 1. јануара 1944. године. Најпре је саслушан и прихваћен извештај верификационог одбора, према коме је „Главни штаб послао позиве за 61 особу, а од тога је присутно само 49". На дневном реду су била два реферата: 1. Политичка ситуација и стварање Народноослободилачког одбора; и 2. О народноослободилачким одборима.

Први реферат поднео је Мехмет Хоца. Он је исцрпно говорио о политичкој ситуацији и посебно се задржао на стању у буржоаској Југославији и на положају Шиптара, а затим се задржао на политичкој ситуацији из периода рата, са посебним освртом на Косово и Метохију, и на крају рекао: „Народноослободилачка војска Југославије задала је смртни ударац не

(11) „Слобода" бр. 12, 13. и 14. од 1943—1944. год., стр. 13. и 14. Завод за историју — докуменат бр. 1316.

(12) Северна Албанија — територија неколико села коју насељава фис (племе) Краснићи.

(13) Лист „Слобода" бр. 12, 13. и 14. од 1943—1944. год., стр. 17. Покрајински завод за историју — док. бр. 1316.

(14) Текстови телеграма су објављени у листу „Слобода" бр. 12, 13. и 14. од 1943—1944. год., стр. 6. и 7. Телеграми су кратки и слични. Покрајински завод за историју док. бр. 1316.

само унутрашњим слугама — четницима, него и хегемонистичким избегличким сарадницима у Лондону на челу са Краљем Петром II. Формирање владе на челу са Титом је најсрећнији догађај за све народе Југославије, а посебно за шиптарски народ Космета, који живи у страху од повратка нељудских елемената и режима версајске Југославије. Другови! Знамо да је Косово и Метохија насељено највећим делом Шиптарима, који гаје жељу да се уједине са Албанијом. Међутим, да би се остварило настојање и олакшало остварење народне идеје нема другог пута до оружане борбе против фашистичког окупатора и његових слугу, уједињујући се са осталим народима Југославије и Народноослободилачком војском Албаније" (15).

Други реферат поднео је Цавид Нимани. Он је најпре истакао улогу одбора у окупљању свих слојева народа у организовану борбу и указао на потребу сједињавања свих напредних политичких партија и родољуба у борби против окупатора за националну слободу. Затим је говорио о начину избора народноослободилачких одбора на слободној и неослобођеној територији, и на крају овако истакао њихове задатке:

„На неослобођеној територији одбор представља орган народне борбе против окупатора и њихових помагача. Због тога су они почетак будуће народне власти. Они врше пропаганду у интересу народноослободилачке борбе, боре се против фашизма и шовинизма, уједињују народ, угушјују немиле, стишавају крвне освете, мобилишу нове борце за народноослободилачку војску, омасовљавају народноослободилачку војску и борбу, саботирају мобилисање људи у службу окупатора, откривају и уништавају агенте окупатора и издајника, боре се против шпекуланата и шпекулантских дружина које пљачкају народ, саботирају предавање десетине и разних дажбина окупатору.

На ослобођеној територији народноослободилачки одбор има обележје органа власти. Они успостављају ред и мир. Они се боре против издајника, врше контролу над кретањем различитих лица и боре се против злочина, крађе и сл. У сарадњи са војним органима они се боре против пете колоне. Они воде бригу о опстанку и исхрани народа. Организују трговину и финансије, сакупљају животне намирнице и друге потребне ствари за народноослободилачку војску и партизане. Они дају маха развоју свенародног рата, сакупљају пропагандни материјал, спроводе политику мобилизације, јачају власт одбора у борби против сваке опасности, као и против шовинизма, шпијунаже итд." (16).

Иако дотле није било слободне територије на подручју Косова и Метохије, било је полуслободног деловања народноослободилачких одбора у неким селима и илегалног рада у градовима и селима — те на основу тих искустава, као и искуства народноослободилачких одбора на ослобођеним територијама у другим крајевима, у овом реферату је прилично добро указано на начин избора и на задатке народноослободилачких одбора.

(15) Лист „Слобода“ бр. 12. 13. и 14. од 1943—1944. године, стр. 21. Покрајински завод за историју, док. бр. 1316.

(16) Лист „Слобода“ бр. 12, 13. и 14. од 1943—1944. године, стр. 22. и 23. Покрајински завод за историју, докуменат бр. 1316.

У дискусији о рефератима учествовали су: Садик Бектеши, делегат батаљона „Перлат Рецепи“, Милан Мићковић, железнички чиновник из Пећи, делегат из Дренице, делегат из Урошевца, делегат из Пећи, делегат из Призрена и делегат из Плава (чија се имена не наводе) и Џафер Вокиши.

У завршном делу конференције прочитан је на српском и шиптарском језику предлог резолуције, коју је заседање једногласно прихватило.

На почетку резолуције се истиче: „Представници из свих крајева Косова и Метохије — Шиптари, Срби и Црногорци: националисти, комунисти, антифашистичка омладина, представници војске, комунистичка омладина, жене антифашисти и др. надахнути високим идеалом за уједињење разних политичких тенденција, за јединство и братство народа Косова и Метохије и за појачање организоване оружане борбе наших народа против фашистичких окупатора и њихових слугу, састали су се у моменту јасне спољне и унутрашње ситуације, расправљало се о досадашњем раду народноослободилачких одбора, као и избора председништва” (17) — а одмах затим дата је оцена међународне политичке ситуације и указано на успешан развој догађаја на фронтима у корист антифашистичке коалиције, као и на размах народноослободилачке борбе народа Југославије.

Затим се у резолуцији истиче тежак положај шиптарских маса у предратној Југославији и последице националног, економског и политичког угњетавања Шиптара, и укратко објашњава стање које је створено на Косову и Метохији после капитулације Југославије. Расположење шиптарских маса према немачко-италијанском окупатору као њиховом „ослободиоцу” мењало се са променом војнополитичке ситуације у свету, у Југославији, у Албанији, а на промену тог расположења нарочито је утицала капитулација Италије. Затим се истиче да одмах после поновног доласка Немаца, који су успели да за своју политику „независне Албаније” привуку део шиптарских маса, настаје период још већег терора, пљачке и насилног исељавања Срба и Црногораца.

У резолуцији се, даље, констатује да је заједничка борба Шиптара, Срба и Црногораца против немачког окупатора и народних издајника једини пут за стварну слободу „када ће сви народи па и Шиптари бити у могућности да се изјасне о својој судбини са правом на самоопредељење до отцепљења”, а затим се истиче: „Косово и Метохија је крај који је насељен највећим делом шиптарским народом, а који као и увек, тако и данас жели да се уједини са Шиптанијом. Према томе осећамо за дужност указати прави пут којим треба да пође шиптарски народ да би остварио своје тежње. Једини пут да се Шиптари Косова и Метохије уједине са Шиптанијом јесте заједничка борба са осталим народима Југославије против окупатора и њихових слугу, јер је то једини пут да се извојује слобода, када ће сви народи па и Шиптари бити у могућности да се изјасне о својој судбини са правом на самоопредељење до отцепљења. Гаранција за ово јесте НОВЈ, као и НОВШ са којом је уско повезана. Поред тога за ово су гаранција наши

(17) „Народни одбор АКМО 1943—1955. године”, стр. 7.

велики савезници Совјетски Савез, Велика Британија и Америка (Атлантска повеља, Московска и Техеранска конференција)" (18).

Ову резолуцију (19) потписали су сви чланови заседања, овако како следи:

Председништво: 1. Мехмед Хоџа, с. р. 2. Павле Јовићевић, с. р. 3. Рифат Бериша, с. р. 4. Џевдет Доџа, с. р. 5. Фадиљ Хоџа, с. р. 6. Хајдар Души, с. р. 7. Зеџирија Реџа, с. р.

Чланови Одбора: — Исмаиљ Бинали, с. р. — Тефик Чанга, с. р. — Ѓамиљ Луџа, с. р. — Џељадин Хана, с. р. — Хаџиљ Хаџија, с. р. — Исмет Шаџири, с. р. — Адем Мифтари, с. р. Исмаиљ Исџуфи, с. р. — Сабрија Вокши, с. р. — Велиша Мићковић, с. р. — Љубомир Цанић, с. р. А. Керим Ибрахим, с. р. — Спира Вељковић, с. р. — Џевад Тахири, с. р. — Имер Пуља, с. р. — Етхем Зурнаџиу, с. р. — инж. Неџад Баша, с. р. — Ајдин Барјактари, с. р. — Бејто Шахмановић, с. р. — Милан А. Мићковић, с. р. — Зумер Хаџиљ, с. р. — Мехмед Дермани, с. р. — Чамиљ Бровина, с. р. — Гани Ш. Чавдарбаши, с. р. — Суљ Б. Алај, с. р. — Шабан Кајтази, с. р. — Ферид Пероли, с. р. — Хаџи Морина, с. р. — Џавид Ш. Нимани, с. р. — Рџпад Иса, с. р. — Мехмед Барјактари, с. р. — Вели Нимани Дочи, с. р. — Расим Џокли, с. р. — Садик Бектеши, с. р. — Јахо Барјактари, с. р. — Шабан Хаџија, с. р. — Аљуш Гаши, с. р. — Беџир Ндоу, с. р. — Џафер Вокши, с. р. — Сима Т. Васиљевић, с. р. — Енвер Дајчи, с. р. — Маџун Дочи Ниман, с. р. (21).

Затим је заседање усвојило проглас народима Косова и Метохије, конституисало се као Народноослободилачки одбор за Косово и Метохију и изабрало Председништво НОО.

За председника је изабран Мехмед Хоџа, бивши префект из Баковице, за заменике председника официр бивше албанске војске Рифат Бериша и Павле Јовићевић, радник из Пећи, а за чланове: Зеџирија Реџа, професор из Баковице, Џевдет Доџа, директор школе из Призрена, Милан Зечар, земљорадник из Реткоцера (Урошевац), Фадиљ Хоџа, учитељ из Баковице, Али Шукрија, студент из Косовске Митровице и Хајдарбег Души, банкарски чиновник из Приштине. На крају, изабрани председник, Мехмед Хоџа, захвалио се на избору и подсетио делегате на њихову дужност „да се брину за добро народа Космета“, а командант Главног штаба, Фадиљ Хоџа, говорио је укратко о предстојећим задацима.

(18) „Народни одбор АКМО 1943—1954. год.“, стр. 10. У овој књизи једино је ово место из резолуције подвучено, као и још у неким, али не и у свим сачуваним документима.

(19) Има разлике у обиму текста резолуције која је објављена у „Народном одбору АКМО 1943—1953“ и листу „Слобода“ бр. 12, 13. и 14. од 1943—1944. године (превод).

(20) Нису потписали Милан Зечар и Али Шукрија, који нису успели да стигну на конференцију, јер су се у то време налазили у партизанским јединицама на југу Србије или у северноисточној Македонији.

(21) У Обласни народноослободилачки одбор изабрано је 14 одборника са територије Албаније, углавном са подручја Баковачке Малесије и других реона северне Албаније и један одборник из Плава (а то је у ствари скоро 1/3 одборника са подручја ван Косова и Метохије). Ове податке износим и на основу личног познавања највећег броја учесника I конференције (заседања) и одборника I обласног народноослободилачког одбора.

На крају резолуције са I заседања постављени су и задаци које Народноослободилачки одбор треба да извршава, а истакнути су и неки задаци за народноослободилачке одборе на терену:

1) Да објасни да су народноослободилачки одбори под данашњим условима органи борбе против окупатора и зачетак будуће народне власти;

2) да популарише и свим средствима помаже и омасови нашу војску;

3) да повеже и упуту у рад све до сада формиране одборе;

4) да форсира формирање одбора где их до сада није било;

5) да појача још више братство наших народа (Шиптара, Срба и Црногораца) борећи се непрестано против шовинизма. Да објасни широким народним масама да је шовинистичка политика оружје у рукама окупатора и народни издајника да спрече њихово братство и развитак Народноослободилачке борбе у Области, а са тиме и слободу;

6) да издаје свој орган;

7) да популарише народноослободилачку борбу народа Југославије;

8) да популарише народноослободилачку војску Шипније;

9) да популарише Национални комитет ослобођења Југославије;

10) спречавати свим могућим средствима мобилизацију и одлазак у борбу против НОВЈ и НОВ, објашњавајући да се сваки онај који се бори против НОВ бори против слободе свога народа;

11) да популарише општи Народноослободилачки одбор Шипније;

12) да прикупи податке о злочинима фашистичког окупатора и њихових слугу;

13) да демаскира и да се бори против окупатора и реакционарних клика у ма којој боји, и да не дозволи мобилизацију наших народа у службу окупатора;

14) да популарише Црвену Армију на челу са Маршалом Стаљином;

15) да популарише Англо-совјетско-амерички блок;

16) да популарише паролу братства и народноослободилачку војску свих народа;

17) да популарише паролу братства балканских народа;

18) да прикупља прилоге и помоћ за породице интернираних, затворених, убијених, попаљених, породице партизана у одреду и убијених ⁽²²⁾.

У резолуцији је сасвим правилно утврђена физиономија и улога народноослободилачког одбора на широком окупљању маса: „Народноослободилачки одбор није партија него заједнички орган, у коме учествују све политичке струје и зато позивамо све поштене родољубе без обзира на националну, политичку, социјалну и верску припадност, да се окупе око Народноослободилачког одбора у борбу против окупатора и њихових слугу у овом дванајестом часу за извојевање праве слободе. Позивамо и оне који су били у служби окупатора али нису окрвавили руке народном крвљу” ⁽²³⁾.

⁽²²⁾ „Народни одбор АКМО 1943—1953. године”, стр. 11, издање на српском језику.

⁽²³⁾ „Народни одбор АКМО 1943—1953”, стр. 10, издање на српском језику. И други необележени краћи наводи преузети су из „Народног одбора” или листа „Слобода” бр. 12. 13. од 1943—1944. год.

Уз материјале са I заседања Обласног народноослободилачког одбора Обласни комитет КПЈ упутио је 31. I 1944. године извештај Централном комитету, у коме је дат пресек политичке ситуације, организационог стања Партије и развоја народноослободилачког покрета на Косову и Метохији. У том извештају се, између осталог, каже:

„Ми увиђамо извесне пропусте, као и неке недостатке и грешке, али у ситуацији у којој смо били друкчије се није могло за сада поставити... Сmatрамо, да је са конференцијом учињен један напредак у нашем будућем раду. Не знамо какав ће ефекат проглас и резолуција изазвати, али свакако биће позитивних резултата. Резолуција је састављена на шиптарском језику, па у преводу има стилских грешака и др. По резолуцији и осталим материјалима потребно је да АВНОЈ и Национални комитет пишу нашем одбору и укажу на све грешке, пропусте и недостатке” (24).

Централни комитет упутио је 28. III 1944. године одговор на тај извештај, у коме је дата и оцена докумената I обласне конференције. У том писму Централни комитет КПЈ је похвалио проглас народима Косова и Метохије и указао на неке погрешне ставове који су били заузети у резолуцији:

„Ваша партијска организација, као и партијска руководства, показали су упорност, верност и оданост у борби за Партију и народну ствар. Ви сте, упркос свим слабостима, постигли значајне успехе. Ваши недостаци и грешке политичке и организационе, по нашем мишљењу добрим делом потичу услед слабе везе не само са нама, него и околним покретима, а не услед тога што у организацији не би владао партијски дух па ће се те грешке, уверени смо, моћи доста лако исправити.

Из резолуције није јасан карактер вашег Обласног НО одбора. Тај одбор може бити самоиницијативни, може бити само орган политичког јединства маса, а не сме му се дати карактер власти, — мада он треба да руководи нижим одборима где они постоје. То због тога што ви немате слободне територије. Излагање друга Цвида Ниманија о НОО-има је сасвим правилно и оно може да послужи као пример доброг постављања тог питања. Ми вам само указујемо на то да посветите што већу пажњу ширини и демократичности одбора и да вештачки не форсирасте Партију која само својим упорним радом остварује руководећу улогу у њима.

Рад око Обласног одбора у основи је правилан, а проглас је правилан и леп. Ми вам, у вези с тим, указујемо на то — како треба да приђете националном питању.

Треба пре свега да схватите и најшире популаришете одлуке Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије. У чему је суштина и смисао ових Одлука? У томе да те одлуке обезбеђују равноправност свим народима, да оне омогућују право на самоопредељење. Оне су уперене против свих хегемониста који хоће да стварају разне „великонационалне” државе (великосрба, великохрвата, великоалбанаца итд.” (25).

(24) Писмо ПК КПЈ за Космет Централном комитету КПЈ — документ бр. 1819—16 у Институту за изучавање радничког покрета Југославије.

(25) Извод из писма Централног комитета КПЈ Обласном комитету КПЈ за Косово и Дукањин — Покрајински завод за историју — Приштина документ бр. 246.

У наведеном смислу Централни комитет КПЈ указује Обласном комитету КПЈ и на следеће:

„Данас се другови, ради не о томе да се разграничи Албанија и Југославија — обе окупирание од Немаца — него да се обе оружаном борбом ослободе од њих. Зато свако постављање питања разграничења — уствари помаже Немцима да подстичу један народ против другог. Немци данас радо нуде коме стигну разне територије и области да би на тај начин могли да мобилишу масе у појединим крајевима за борбу против ослободилачких покрета у другим крајевима... Данас би, дакле било из основа погрешно, постављати или решавати ма каква спорна питања. Њих могу правилно решити само слободни народи у оружаној борби за слободу против заједничких непријатеља — немачких окупатора.

Тако треба гледати на та питања и све остало подредити њима. Отклонити све што би сметало, отежавало подизање маса на оружану борбу.

Албанским масама треба јасно указати на то, да ратујући за Немце оне иду путем националне катастрофе, путем робовања Немцима и њиховим слугама, који су се продавали својим завојевачима, оне се играју са својом националном будућношћу, с бољим животом, унутрашњом слободом. Сутра ће срећни и слободни бити само они народи који то данас извојују оружјем у руди против немачких освајача и њихових реакционарних помагача, носилаца свега што кочи слободу и развитак народа, што тргује са независношћу, богатством и чашћу нације...” (26).

Према овом писму Централног комитета КПЈ, напред наведено место из резолуције одудара од одлука II заседања АВНОЈ-а, и опште политичке линије ЦК КПЈ, као и политике Обласног комитета КПЈ за Косово и Метохију у периоду народноослободилачког рата (27).

Према тврђењу тадашњег секретара Обласног комитета КПЈ Павла Јовићевића, „Обласни комитет је добио писмо ЦК КПЈ после два-три месеца. Прочитавши га он је исправио погрешне ставове који су дошли до изражаја у раду и резолуцији са обласног партијског саветовања у новембру 1943. године и резолуцији са I обласне конференције” (23).

Има покушаја да се како ова, тако и друге слабости, пропусти и грешке, до којих је дошло у развоју народноослободилачке борбе на Косову и Метохији, правдају недостатком веза обласних руководства са ЦК КПЈ, Врховним штабом, и касније АВНОЈ-ем, нарочито у току 1942. и 1943. године.

У многобројним документима и у више прилика ЦК КПЈ и Врховни штаб НОВ и ПОЈ изјашњавали су се против сваког распарчавања Југославије које је спровео окупатор и свих покушаја и тенденција да се поједини делови Југославије и поједине партијске организације издавају и прикључу-

(26) Цитат из писма Централног комитета КПЈ Обласном комитету КПЈ за Косово и Аукајин — Покрајински завод за историју — Приштина — документ бр. 246.

(27) То потврђује говор Јована Веселинова, секретара ЦК СК Србије на састанку ПК СКС за Косово и Метохију од 16. I 1963. године (стенографске белешке — документација ПК СКС). То се види и из оцене Павла Јовићевића, секретара Обласног комитета КПЈ у том периоду народноослободилачког рата, у чланку „Прво заседање Обласног народноослободилачког одбора”, објављеном у књизи „Косово и Метохија 1943—1963. године”.

(28) Наведени чланак Павла Јовићевића: „Прво заседање Обласног народноослободилачког одбора”.

чују другим суседним партијама. Интереси Народноослободилачке борбе — Народне револуције захтевали су јединствено учешће у борби свих народа Југославије.

То се види и из једног писма које је делегат ЦК КПЈ и Врховног штаба НОВ и ПО Југославије Светозар Вукмановић — „Темпо“ упутио Обласном комитету КПЈ 2. октобра 1943. године, у коме, између осталог, пише:

„На ваша писма и материјал ја вам сада нећу опширно одговорити, него ћу вам дати нека објашњења и упутства за даљи рад:

1. Из ваших материјала види се да ви већ сада потпадате под утицај велико-албанске клике у погледу будућих граница између Југославије и Шипније. То се јасно види из следећих ваших ставова: а) У прогласу Обласног комитета ви кажете, обраћајући се шиптарском народу, да је Митровица, Вучитрн, Подујево предата српским четницима. То у ствари значи да ви већ сада признајете да Митровица, Вучитрн и Подујево у ствари треба да припадну Шипнији. б) У чланку Фадила Хоџе, у вашем листу „Слобода“, говори се како је Качаник и нека друга мјеста насељена Шиптарима предан бугарском окупатору. То значи да ви већ сада признајете да та места треба да припадну Шипнији итд. Овакав ваш став у ствари је став велико-албанске реакционарне клике Бали Комбтара. Ова реакционарна клика у ствари хоће да изазове борбу против српског народа истичући паролу етничке Албаније. Ваши горњи ставови у ствари прикривено истичу исту паролу. Међутим, наш став по том питању је јасан. Ми смо за заједничку борбу народа Космета са осталим народима Југославије против фашистичких окупатора и свих његових слугу. Само тим путем сви народи Космета моћи ће извојевати своју пуну националну слободу. Што се тиче питања будућих граница између Југославије и Шипније, то ће се решавати у братској слози и сарадњи између Народно-ослободилачке војске Југославије и Већа народног ослобођења Југославије и Народно-ослободилачке војске Албаније и Већа народног ослобођења Албаније на основу права самоопредељења народа. Како ће се вршити та разграничења то ће зависити од развоја политичке ситуације у Југославији и Албанији. А ми данас не смемо ништа одређено постављати по том питању.

2. Из ваших материјала некако излази да јединице Народно-ослободилачке војске Косова и Метохије представљају неку засебну војску која није саставни део Народно-ослободилачке војске Југославије. Ви некако себе постављате на равној нози са Народно-ослободилачком војском Југославије и Народно-ослободилачком војском Шипније. То опет долази отуда што се плашите да јавно иступите као део Народно-ослободилачке војске Југославије због расположења шиптарских маса. Са таквом линијом ви, апсолутно, морате прекинути“ (29).

И данас, после више од две деценије, научни истраживачи и политички радници имају различите ставове у оцени наведеног места из резолуције и I конференције (заседања) Обласног народноослободилачког одбора.

Ако се у целини погледа рад Прве конференције Народноослободилачког одбора за Косово и Метохију, види се да је у основи радила у духу

(29) Покрајински завод за историју — Приштина, докуменат бр. 177.

одлука II заседања АВНОЈ-а (иако обласна руководства пре одржавања конференције нису добила писане материјале са II заседања АВНОЈ-а), али је ипак понела печат свих фактора који су се стекли у том моменту.

И поред тога што је одржана непуну годину дана пред ослобођење Косова и Метохије, Прва конференција Народноослободилачког одбора за Косово и Метохију одржана је у врло тешким условима, и није се могла организовати на подручју Области.

И сама чињеница што је одржана Прва конференција (заседање) Обласног народноослободилачког одбора била је значајан политички догађај у овом крају и имала је широког одјека у антифашистичким масама, а извесног утицаја и на остали део маса. Конференција је у резолуцији и прогласу позвала народе Косова и Метохије да одлучно ступају у заједничку оружану борбу народа Југославије против окупатора и његових помагача, са напоменом да је то „пут којим ће доћи до слободе и права на самоопредељење“ (30). Само одржавање I заседања, избор Народноослободилачког одбора и његово деловање као органа народноослободилачке борбе у периоду до ослобођења утицали су на стварање аутономне јединице на подручју Косова и Метохије.

У току рата било је тенденција за прикључење Косова и Метохије Албанији код неких руководећих људи у народноослободилачком покрету Албаније (Сејфула Малешова, Имер Дишница и др.). То се види из садржине преговора вођених између представника Главног народноослободилачког одбора Албаније и „Бали Комбтара“ на конференцији у Муки (Албанија) августа 1943. године, где Имер Дишница пада на позиције „Бали Комбтара“, а посебно по питању „Велике Албаније“ и повезано са тим Косова и Метохије (31). Са паролом „Велике Албаније“ у ратном периоду стално су наступали италијански окупатори, квислиншке владе у Тирани, „Бали Комбтар“ — националистички профашистички покрет и реакционарни елементи на Косову и Метохији.

Рад I обласне конференције текао је на два језика — шиптарском и српском, а документи — резолуција и проглас били су предложени и усвојени на два језика. Записник о току рада конференције објављен је у листу „Слобода“, органу Народноослободилачког одбора Косова и Метохије, број 12, 13. и 14. од новембра — децембра 1943. и јануара 1944. године. Тај број листа „Слобода“ врло брзо је пао у руке немачким фашистима, и они су га одмах превели на српски језик — тако да се тај превод сачувао у Историјској комисији ПК СКС као један од докумената о раду I заседања Обласног народноослободилачког одбора (32).

Документи I заседања — резолуција и проглас — објављени су после рата у „Народном одбору АКМО 1943—1953. године“. Занимљиво је напоменути да у тексту резолуције са I заседања Обласног народноослободилачког одбора, објављеног у овој књизи и у преводу листа „Слобода“ који су са шиптарског на српски језик извршили немачки окупатори 25. V 1944. године — постоје приличне разлике. У овом преводу недостају неки врло

(30) „Народни одбор АКМО 1943—1953. године“, стр. 15.

(31) Владимир Дедијер: „Југословенско-албански односи 1939—1948 год.“, стр. 91—95.

(32) Покрајински завод за историју — Приштина док. бр. 1316.

значајни делови резолуције, а осим тога има и очигледних грешака у превођењу.

И у осталим текстовима сачуваних докумената Резолуције са I заседања на српском и шиптарском језику има извесних малих разлика, тако да није сасвим јасно који је примерак резолуције веродостојан, односно потпуно аутентичан ⁽³³⁾.

Као што сам већ напоменуо, сасвим је извесно да је Прво заседање Обласног народноослободилачког одбора имало одређен значај за стварање аутономије на Косову и Метохији, у непосредно послератном периоду. А тек II заседање Обласног народноослободилачког одбора одржано од 8—10. VII 1945. године у Призрену, после коначног ослобођења земље од стране фашистичких окупатора, донело је Резолуцију о прикључењу Косова и Метохије федералној Србији, на основу принципа самоопредељења.

У нормалним условима, у слободи, и после укидања Војне управе, па овом заседању Обласног народноослободилачког одбора народ се преко својих представника, на основу Одлука II заседања АВНОЈ-а и тековина остварених у Народноослободилачкој борби, слободно определио за припајање Косовско-Метохијске области Народној Републици Србији.

Народи који живе на Косову и Метохији — Шиптари, Срби, Црногорци и Турци коначно су се изјаснили и, на основу права на самоопредељење до отцепљења, определили да живе у федералној Србији и у Демократској Федеративној Југославији. У ствари, овим су биле употпуњене одлуке I заседања Обласног народноослободилачког одбора.

Др. Станоје Аксић

РЕЗЮМЕ

Первая сессия Народно-освободительного комитета Косово и Метохии

Политическая обстановка на Косово и Метохии в течении всего военного периода была весьма сложной и полной противоречий. Она была такой в результате политики национального угнетения господствовавшей в стране буржуазии по отношению к албанскому национальному меньшинству в течении всего довоенного периода, отсталости и остальных пережитков прошлого, а также вследствие искусно завуалированной политики фашистских захватчиков, организовавших власть на началах „разделяй и властвуй“ и стремящихся добиться поддержки, у албанского населения. С этой целью захватчики разделили территорию Косово и Метохии на три оккупационные зоны. Все это сказалось и на сам ход развития Народно-освободительного движения и вооруженной борьбы на территории Косово и Метохии.

После капитуляции Италии были созданы более благоприятные условия для развертывания вооруженной борьбы и в этом крае, а в особенности во второй половине 1944 года.

Весь ход внешних и внутренних политических событий к концу 1943 года благоприятствовал созыву Первой сессии Народно-освободительного комитета Косово и Метохии, состоявшейся в селе Буняю вблизи Тропое

(33) То се види из прегледа докумената бр. 1329 (у пет различитих примерака) и документа бр. 1316 — Покрајински завод за историју — Приштина.

(Албания) всего лишь через месяц после II сессии АВНОЮ (Антифашистского Веча народного освобождения Югославии) и для данного края явилась крупным политическим событием, которое встретило широкий отклик в антифашистских массах и в известной степени оказало влияние и на остальную часть населения.

Политические деятели и научные исследователи и в настоящее время до некоторой степени расходятся в оценке части резолюции, принятой на Первой сессии. Но если подойти к оценке в целом работы Первой сессии Народно-освободительного комитета Косово и Метохин, можно усмотреть, что хотя в основном она протекала в духе решений II сессии АВНОЮ, в ней все же нашли отражения все факторы, игравшие в то время роль.

Нет сомнения, что Первая сессия областного Народно-освободительного комитета сыграла в послевоенные годы определенную роль в деле подготовки почвы для возникновения автономии на Косово и Метохии. И лишь II сессия областного Народно-освободительного комитета, состоявшаяся с 8 по 10 июля 1945 года в г. Призрен, после окончательного освобождения страны от фашистских захватчиков, приняла резолюцию о присоединении Косово и Метохии к Федеративной Сербии на основах принципа самоопределения.

SUMMARY

The First Conference (Session) of the People's Liberation Committee of Kosovo and Metohija

The political situation in Kosovo and Metohija throughout the war was rather complex and full of contradictory phenomena caused by the policy of the bourgeoisie to suppress nationalistic feeling of the Siptar minority before the war, backwardness, etc., inheritance from the past and skilfully camouflaged policy of the fascist occupators who under the slogan »divide et impera« organized power and tried to secure support of the Siptars. In view of this the occupators divided the territory of Kosovo and Metohija into three occupied zones. All this had a definite impact on the slow development of the People's Liberation Movement and fights in the Kosovo and Metohija region.

After the capitulation of Italy conditions for development of fighting improved in this region too, in the second half of 1944 in particular.

The development of the external and internal political situation by the end of 1943 was propitious for organization of the First Conference (Session) of the People's Liberation Committee of Kosovo and Metohija. It was held only a months after the Second AVNOI (Antifascist Council of People's Liberation of Yugoslavia) Session at the village Bunjoj near Tropoje (Albania). It was an important political event in those parts and had a wide echo among the antifascist masses, and a certain influence on other masses.

Politicians and scholars judge even to-day with different shades of importance on part of the Resolution passed by the First Conference. If one viewed the entire proceedings of the First Conference of the People's Liberation Committee of Kosovo and Metohija, then it is evident that it proceeded in the spirit of the decisions of the Second AVNOJ Session, and yet it bore the impress of all the factors which coincided at that moment.

It is quite certain that the First Session of the Regional People's Liberation Committee had a definite significance for establishment of autonomy in Kosovo and Metohija in the period immediately after the war. And only

in the Second Session of the Regional Committee held from 8th to 10th July 1945 at Prizren, after the final liberation of the country from the fascist occupator, the Resolution was passed for joining Kosovo and Metohija to the Federal Serbia on the principle of self-determination.

RESUME

La première conférence (session) du Comité de libération nationale de Kossovo-Metohija

La situation politique dans la région de Kossovo-Metohija au cours de toute la période de guerre était assez complexe et pleine de contradictions provenant de la politique de nationalisation de la bourgeoisie à l'égard de la minorité nationale shqipëtare avant le guerre, de son retard légué par le passé, ainsi que de la politique habilement camouflée des occupants fascistes qui, sous le slogan «Divise, afin de régner», organisèrent le pouvoir et essayèrent d'assurer le soutien des masses shqipëtares. A cette fin, les occupants divisèrent le territoire de Kossovo-Metohija en trois zones d'occupation. Tout ceci n'était pas sans influence sur le développement un peu plus lent du Mouvement de libération nationale et de la lutte armée dans la région de Kossovo-Metohija.

Après la capitulation de l'Italie, les conditions de développement de la lutte armée s'améliorèrent dans cette région aussi, notamment dans la deuxième moitié de 1944.

L'évolution de la situation politique extérieure et intérieure vers la fin de 1943 favorisait l'organisation de la Première conférence (session) du Comité de libération nationale de Kossovo-Metohija. Celle-ci eut lieu un mois seulement après la II session du Comité de libération nationale de Yougoslavie (CALNY), dans le village de Bunhaj près de Tropoje (Albanie). C'était un événement politique important dans la région, avec une profonde réaction dans les masses anti-fascistes, ainsi qu'avec une certaine influence sur les autres masses.

Même de nos jours, on retrouve des divergences entre les travailleurs politiques et chercheurs scientifiques quant à l'appréciation d'une partie de la résolution adoptée par la Ière conférence.

Si l'on envisage l'ensemble des travaux de la Ière conférence du Comité de libération nationale de Kossovo-Metohija, on constate qu'elle a agi, au fond, dans l'esprit de décisions de la IIème session du CALNY, tout en étant marqués par tous les facteurs agissant en ce moment.

Il est absolument sûr que la Ière session du Comité régional de libération nationale était d'une certaine importance pour l'autonomie de la région de Kossovo-Metohija immédiatement après la guerre.

Ce n'est que la IIème session Du Comité régional de libération nationale, tenue du 8 au 10 juillet 1945 à Prizren, après la libération définitive du pays des occupants fascistes, qui adopta la Résolution sur le rattachement de Kossovo-Metohija à la Serbie Fédérée, en vertu du principe d'autodétermination.